

Resum del Seminari

Els drets dels pobles: drets individuals i drets col·lectius

Barcelona, 8 de març de 2007

Resumen del Seminario

Los derechos de los pueblos: derechos individuales y derechos colectivos

Summary of the Seminar

The Rights of Peoples: Individual Rights and Collective Rights

Résumé du séminaire

Les droits des peuples: droits individuels et droits collectifs

© Centre d'Estudis Jordi Pujol
Passeig de Gràcia, 8-10, 2n 1a A
08007 Barcelona
Tèlèfon: 933 428 535
Fax: 933 428 964
www.jordipujol.cat

Dipòsit legal:
Impressió:

Resum de les transcripcions de les ponències del Seminari «Els drets dels pobles: drets individuals i drets col·lectius» organitzat pel CEJP, que va tenir lloc a Barcelona el 8 de març de 2007.

Edició dels textos: EMC Transcripcions • www.transcripcions.com
Disseny de la col·lecció: Verloc. GCE. • www.verloc.com

La reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, començant-hi la reprografia i el tractament informàtic, resten rigorosament prohibides sense l'autorització escrita dels titulars del copyright i estaran sotmeses a les sancions establertes per la llei.

Resumen de las transcripciones de las ponencias del Seminario «Los derechos de los pueblos: derechos individuales y derechos colectivos» organizado por el CEJP, que se celebró en Barcelona el 8 de marzo de 2007.

Edición de los textos: EMC Transcripcions • www.transcripcions.com
Diseño de la colección: Verloc. GCE. • www.verloc.com

La reproducción total o parcial de esta obra por cualquier procedimiento, incluyendo la reprografia y el tratamiento informático, están estrictamente prohibidas sin la autorización escrita de los titulares del copyright y serán sometidas a las sanciones establecidas por la ley.

Summary of the transcriptions of the talks from the Seminar “The Rights of Peoples: Individual Rights and Collective Rights” organised by the CEJP and held in Barcelona on the 8th March 2007.

Text editing: EMC Transcripcions • www.transcripcions.com
Collection design: Verloc. GCE. • www.verloc.com

The total or partial reproduction of this work by any method, including by mechanical, photographic, electronic or computerised means, is entirely prohibited without written authorisation from the copyright holders and will be subject to the penalties established by law.

Résumé des transcriptions des communications du séminaire *Les droits des peuples : droits individuels et droits collectifs* organisé par le CEJP, qui s'est tenu à Barcelone le 8 mars 2007.

Édition des textes : EMC Transcripcions • www.transcripcions.com
Design de la collection : Verloc. GCE • www.verloc.com

La reproduction totale ou partielle de cet ouvrage par n'importe quel procédé, y compris la reprographie et le traitement informatique, est rigoureusement interdite sans l'autorisation écrite des titulaires du copyright et est soumise aux sanctions établies par la loi.

RESUM

Els drets dels pobles: drets individuals i drets col·lectius

Barcelona, 8 de març de 2007

Aclariment

El resum d'aquest Seminari és obra del CEJP, per la qual cosa els conferenciants no se'n fan responsables del contingut. Per veure el text complet, adreceu-vos a: <http://www.jordipujol.cat/ca/cejp/publicacions>.

Contingut

<i>Presentació del Seminari i conferència inaugural</i>	5
<i>Taula rodona: «Economia política de l'autogovern»</i>	6
<i>Taula rodona: «Drets històrics i drets col·lectius»</i>	8
<i>Conferència i acte de cloenda</i>	10

El 8 de març de 2007, el Centre d'Estudis Jordi Pujol (CEJP) va organitzar el Seminari «Els drets dels pobles: drets individuals i drets col·lectius» a la seu de la Fundació Antoni Tàpies de Barcelona. El punt de partida de l'acte, tal com va expressar el coordinador, Josep M. Colomer, catedràtic d'Economia Política de la Universitat Pompeu Fabra, van ser les quatre preguntes següents: Els drets col·lectius i els drets històrics, en particular a Catalunya, són desitjables? Són viables? Quina legitimitat podem atorgar a favor de drets col·lectius que no siguin incompatibles amb els drets individuals i que formin part de l'ordenament liberal? Fins a quin punt la Constitució espanyola i l'Estatut d'autonomia català donen suport i permeten argumentar que Catalunya també té drets? A partir d'aquestes invitacions a la reflexió, el Seminari es va plantejar com un intercanvi d'idees amb personalitats procedents de dos àmbits diferents, que van aportar un enfocament històric i jurídic, i un d'econòmic i politològic, respectivament.

Colomer va ser l'encarregat de presentar el Seminari i el primer intervinent, Enrico Spolaore, catedràtic d'Economia de la Tufts University. En la seva conferència inaugural, titulada «La mida de les nacions», va argumentar quina és la mida òptima de les

nacions a partir d'un repàs històric des d'una perspectiva econòmica.

A continuació es va celebrar la primera taula rodona de la jornada, «Economia política de l'autogovern», que va ser moderada per Colomer i va tenir la participació de Marta Reynal-Querol, investigadora d'Economia en el Banc Mundial; Diego Puga, professor d'Economia de la Universitat Pompeu Fabra; i Michael Keating, catedràtic de Ciència Política de l'Institut Universitari Europeu de Florència. Reynal-Querol va fer una anàlisi de la viabilitat d'un país petit en termes d'instabilitat; Puga va avaluar la mida idònia d'un país des d'un punt de vista econòmic, i Keating va descriure els tipus d'autogovern actuals per entendre el lligam entre política i economia. La segona taula rodona, que va portar per títol «Drets històrics i drets col·lectius», va ser moderada per Francesc Homs, advocat i diputat del Parlament de Catalunya, i va tenir l'objectiu d'entrelligar la diagnosi econòmica de la primera part de la jornada amb una anàlisi jurídica. Els ponents encarregats de fer-ho van ser Tomàs de Montagut, catedràtic de Dret de la Universitat Pompeu Fabra; Neus Torbisco, professora de Dret de la London School of Economics i de la Universitat Pompeu Fabra; i Jaume Vernet, catedràtic de Dret Constitucional de la Universitat Rovira i Virgili, i membre del Consell Consultiu

de la Generalitat de Catalunya. Montagut va desenvolupar una interpretació historicojurídica de les solucions a les preguntes inicials, Torbisco va estudiar la font de legitimitat dels drets dels pobles com a drets col·lectius des d'un enfocament de la filosofia del dret i Vernet va presentar els drets col·lectius en relació amb els històrics i la reforma estatutària. Per acabar, ambdues taules rodones van concloure amb un col·loqui a l'entorn de les preguntes del públic.

Finalment, Jordi Pujol, president del CEJP, va pronunciar el discurs de cloenda del Seminari, en què va insistir en la necessitat de reconèixer els drets col·lectius dels pobles posant exemples pràctics i de reflexió sobre el funcionament de la política espanyola, de la Revolució Francesa i de la Declaració Universal dels Drets Humans. El missatge final del president va ser que a Catalunya cal capgirar el concepte de l'estat i el ciutadà per combatre la doctrina hegemònica imperant.

Presentació del Seminari i conferència inaugural

La inauguració del Seminari és a càrrec de Jordi Pujol, president del CEJP, i de Josep M. Colomer, catedràtic d'Economia Política de la Universitat Pompeu Fabra. Pujol assenyala que actualment vivim un liberalisme extrem –on no existeixen drets col·lectius sinó només individuals– que no és favorable, i que cal situar-se en el terreny de la ideologia i també l'eficiència. Colomer repassa l'estructura de la jornada i planteja una sèrie de preguntes en relació amb els drets.

Conferència: «La mida de les nacions», Enrico Spolaore, catedràtic d'Economia de la Tufts University

Spolaore, coautor de l'obra *The Size of Nations* (2003), presenta els aspectes que van motivar l'estudi sobre l'enfocament econòmic de la mida de les nacions o comunitats polítiques. D'una banda, la formació i desaparició d'estats sobirans sempre ha estat al centre de la història, i en les últimes dècades ha protagonitzat el desenvolupament mundial. Com a economista, el catedràtic considera que les fronteres es poden tractar amb eines d'economia política moderna, i que resulta clau establir un compromís entre els beneficis d'escala –defensa i seguretat, mida del mercat, assegurances i internalització d'externalitats– i els costos de l'heterogeneïtat de preferències –els costos

polítics derivats de compartir el bé públic.

Pel que fa a la mida òptima de les nacions, tot i que filòsofs com Plató, Aristòtil i Montesquieu, i pensadors com Madison i Beccaria n'hagin ofert diferents versions, Spolaore creu que és aquella que maximitza la suma de les utilitats per sobre del compromís esmentat. En aquest sentit, s'ha de pensar en una mida equilibrada, que és diferent de l'òptima i que pot procedir d'un equilibri leviatan o democràtic. Els països leviatans tendeixen a ser grans i a eliminar l'autonomia regional perquè prioritzen les rendes, mentre que els països democràtics tendeixen a una secessió que fa que s'acostin a la mida òptima i que incrementin l'eficiència. D'altra banda, s'estableix una correlació entre la integració econòmica i la desintegració política, i entre la mida i el creixement econòmic d'un país, de manera que tant la mida com l'obertura afecten el rendiment econòmic. L'obertura és un incentiu per crear països més petits, i si augmenten els països petits aquests tenen més incentius per obrir-se –com mostra la correlació positiva des del 1870. La mida nacional també té correspondència en la defensa i el comerç, i d'acord amb això es pot avançar cap a un equilibri múltiple, amb més conflicte, menys comerç i grans nacions, o amb menys conflicte, més comerç i nacions petites. Com a resum, el ponent afirma que

els països grans i la centralització s'associen a sistemes dictatorials, proteccionisme i guerres, i els països petits i la descentralització, a democràcia, comerç lliure i pau.

Torn de preguntes

Durant el torn de preguntes, Spolaore elabora la qüestió de la redistribució i el seu impacte en l'heterogeneïtat i la mida nacio-

nal, i com a resposta a la pregunta de Neus Torbiscó sobre com concedir la redistribució des de la perspectiva del cosmopolita, comparteix una sèrie de reflexions amb el públic. Finalment, afirma que a la Unió Europea hi ha un dèficit democràtic i molta democràcia descentralitzada, i que els problemes polars són que l'equilibri Leviatán no permet la petita escala, i que la pluralitat no permet arribar a la gran escala.

Taula rodona: «Economia política de l'autogovern»

Josep M. Colomer, catedràtic d'Economia Política de la Universitat Pompeu Fabra, és el moderador d'aquesta primera taula del Seminari, que inicia presentant-ne els ponents: Marta Reynal-Querol, investigadora d'Economia en el Banc Mundial; Diego Puga, professor d'Economia de la Universitat Pompeu Fabra; i Michael Keating, catedràtic de Ciència Política de l'Institut Universitari Europeu de Florència.

Marta Reynal-Querol, investigadora d'Economia en el Banc Mundial

Reynal-Querol apunta que la seva intervenció intentarà respondre si és viable un país petit, adoptant un punt de vista nou basat en la cerca de les causes que fan que un país no sigui viable en termes d'inestabilitat, és a dir, els factors que fan que pugui patir conflictes. Perquè un país entri en guerra calen tres ingredients: un origen –un xoc aleatori–, un mecanisme de propagació –desavinences socials– i un mecanisme de duració –el finançament–, per tant, caldria crear tres tipus de polítiques d'acord. Ara bé, tenint en compte que els xocs són inevitables i que sempre hi ha algú disposat a finançar una guerra, l'única solució permanent són polítiques que aturin els mecanismes de propagació, que són les divisions ètniques i les institucions.

D'una banda, els estudis demostren que hi ha una relació negativa entre diversitat ètnica

i desenvolupament econòmic, ja que la fragmentació ètnica fa augmentar la conflictivitat i, per tant, afecta negativament la inversió i propicia l'oportunisme econòmic. Tot i així, la polarització crea més possibilitats de conflicte armat que la divisió: les societats dividides tenen problemes per créixer econòmicament, però són més pacífiques. Així doncs, la polarització ètnica és un mecanisme de propagació important, i les institucions són una via per reduir el potencial de conflictivitat. D'altra banda, quan pensem en els acords institucionals per prevenir guerres civils i recórrer a la democràcia, hem de recordar que els països parcialment democràtics o en transició són els que pateixen més conflictes, perquè deixen les minories fora del procés de decisió política i tenen grups concentrats geogràficament. En conseqüència, el grau de descentralització i la capacitat d'evitar l'exclusió política –amb un sistema proporcional i amb *checks and balances*– són elements que poden reduir les probabilitats de conflicte. Reynal-Querol afirma que un país petit serà més homogeni i tindrà menys probabilitat de patir inestabilitat social, i que des del punt de vista institucional els sistemes que protegeixen de la violència són els més descentralitzats. Finalment, assenyala que un exemple de país democràtic, amb alts nivells d'inclusió i nivells de descentralització, que no ha aconseguit eliminar la violència entre grups ètnics concentrats geogràficament és l'Estat espanyol.

Diego Puga, professor d'Economia de la Universitat Pompeu Fabra

La constatació inicial de Puga és que la mida òptima i d'equilibri de les nacions se situa entre un element positiu –que les nacions més petites solen tenir preferències homogènies– i un de negatiu –que solen perdre avantatges derivats de les economies d'escala. Tanmateix, hi ha dos aspectes que dificulten que un país petit pugui abastir-se amb eficiència: que ha de produir tot el que consumeix i que la producció de béns està subjecta a economies d'escala. Per tant, la integració comercial redueix el cost de tenir una nació petita, però també fa augmentar l'*efecte de la mida de mercat*, de manera que aquesta cada vegada és més important, però està deslligada de la mida geogràfica del país. Actualment, la integració comercial es caracteritza per produir-se per blocs i mantenir barreres al comerç entre aquests, per no haver permès que els països en vies de desenvolupament accedeixin als mercats rics i per tenir barreres comercials efectives molt importants. La disminució de barreres, encara que minsa, ha afectat el grau d'homogeneïtat de preferències i el d'especialització econòmica, que permet aprofitar l'avantatge comparatiu, les economies d'escala i les *economies d'aglomeració*, encara que l'homogeneïtat productiva també té costos perquè elimina la garantia de la diversificació sectorial i fa caure la innovació. En resum, tant l'heterogeneïtat com l'homogeneïtat excessiva tenen costos. Pel que fa a la viabilitat de la redistribució, cal tenir en compte que la necessitat de redistribució depèn de la desigualtat regional, que al seu torn està relacionada amb el grau d'integració regional i la qualitat de les infraestructures. A la Unió Europea s'ha produït una disminució de les desigualtats de renda entre els estats membres, però han augmentat les desigualtats regionals dins de cada estat, i cada vegada hi ha més diferències en les taxes de desocupació entre regions distants

d'un mateix estat i menys entre les regions veïnes d'estats diferents.

Michael Keating, catedràtic de Ciència Política de l'Institut Universitari Europeu de Florència

La intervenció de Keating se centra en els diferents tipus d'autogovern actuals –el constitucional i l'econòmic– per observar l'estreta relació que hi ha entre els aspectes polítics i econòmics. El model tradicional europeu es basa en una economia nacional, de l'estat sobirà, amb una economia, un sistema polític, una cultura i unes institucions amb les mateixes fronteres, i la política de desenvolupament regional consistiria a integrar, havent creat un gran mercat a Europa, tots els territoris dins d'un marc nacional estatal de mercats. Tot i que els estats pensen que la integració econòmica territorial pot enfortir la identitat nacional i europea, en realitat no hi ha les coincidències polítiques, econòmiques i socials necessàries per crear-la. Bona mostra d'això és la desterritorialització que s'ha dut a terme, que ha fet que es desvinculés la producció, la vida social i la política de la seva base territorial, i la reterritorialització. Avui dia, el que explica l'èxit d'uns territoris i el fracàs d'uns altres és la capacitat d'una regió de combinar cooperació i competència.

La política de desenvolupament regional actual està descentralitzada, i això ha fet que la regió es construeixi com a sistema productiu. En aquest procés, les unitats petites tenen uns avantatges significatius que els permeten gestionar l'economia a escala regional. La cohesió social és un altre element destacable, perquè la competència regional sol fer augmentar les desigualtats i això amenaça els projectes de desenvolupament regional. Quant als elements que expliquen l'èxit dels projectes, hi ha les institucions d'autogovern, la societat civil, la capacitat per actuar en les noves xarxes polítiques del mercat –la *para-diplomàcia*– i la identitat territorial.

Col·loqui

El col·loqui d'aquesta primera taula rodona consisteix en dues úniques preguntes de Co-

lomer a Reynal-Querol: la primera sobre l'adequació del Principat com a marc d'investigació i la segona sobre el paper de l'ensenyament i la cultura en la prevenció de conflictes.

Taula rodona: «Drets històrics i drets col·lectius»

Francesc Homs, advocat i diputat del Parlament de Catalunya, és l'encarregat de moderar aquesta segona taula rodona, que té la participació de Tomàs de Montagut, catedràtic de Dret de la Universitat Pompeu Fabra; Neus Torbisco, professora de Dret de la London School of Economics i de la Universitat Pompeu Fabra; i Jaume Vernet, catedràtic de Dret Constitucional de la Universitat Rovira i Virgili, i membre del Consell Consultiu de la Generalitat de Catalunya.

Tomàs de Montagut, catedràtic de Dret de la Universitat Pompeu Fabra

El ponent estructura la seva intervenció a l'entorn de tres preguntes. Quant a la primera pregunta, «Els drets històrics de nacions com Catalunya són permanents?», la resposta és paradoxal, ja que aquests drets tenen dos nivells: un en potència o virtual –i, per tant, són permanents–, i un de real o en acte –que canvien en funció de la comunitat i del seu ús. La segona pregunta, «Hi ha avui millors o pitjors oportunitats que en períodes passats per a l'exercici dels drets històrics a l'autogovern?», porta Montagut a fer un repàs històric. A l'Europa medieval existia el dret comú (*ius commune*) i el dret propi (*ius proprium*). Abans de la supressió del dret públic de Catalunya (1716) hi havia una constitució política pròpia que permetia l'exercici dels drets històrics a l'autogovern d'una forma plenària. Posteriorment hi ha un dret espanyol comú que es postula com un dret general i uns drets històrics que es veuen des d'aquest dret espanyol comú com a excepcions que han de ser interpretades restrictivament. Actualment cal optar per la via

política de formació de consens respecte de la interpretació extensiva dels drets històrics, posant en valor la concepció històrica de les *Espanyes*. Pel que fa a la tercera pregunta, «Com a alternativa a la legitimació tradicionalista històrica de les minories culturals dins dels grans estats, hi ha una legitimació individualista i liberal dels drets col·lectius?», hi ha diferents concepcions del dret, des de la basada en els drets individuals fruit de la Revolució Francesa a la més historicista on el dret és una síntesi de normes i d'organització basades en unes particularitats històriques. Una visió institucionalista del dret legitima l'existència dels drets col·lectius perquè precisament l'existència del dret públic és allò que permet garantir l'observança de pràctica dels drets individuals.

Finalment, Montagut tracta el reconeixement dels drets històrics a la Constitució espanyola i als estatuts, i subratlla que l'Estatut és també en certa manera norma de rang constitucional, ja que la Constitució reconeix i empara en potència els drets històrics dels territoris forals, que a Catalunya es basa en les seves *Constitucions* i que són equivalents als furs en altres territoris hispànics.

Neus Torbisco, professora de Dret de la London School of Economics i de la Universitat Pompeu Fabra

El discurs de Torbisco es basa en l'intent de mostrar que, en essència, els drets dels pobles s'haurien de justificar en tant que drets humans de caràcter col·lectiu, la legitimitat dels quals pot emparar-se en els mateixos arguments liberals i igualitaristes que justifiquen els drets individuals que tots hem

assumit com a part essencial de les constitucions dels estats democràtics actuals. Considera que el principal problema d'entendre que darrere de l'afirmació de l'autogovern de les minories nacionals hi ha el reconeixement dels drets històrics és que aquesta categoria conceptual és molt controvertida. Per exemple, el professor Laporta sosté que segons la Constitució el discurs dels drets històrics és, en el fons, un discurs incompatible amb la tradició racionalista que caracteritza el constitucionalisme modern. Així, doncs, i segons ell, els drets col·lectius no existeixen perquè el dret és un instrument de creació per part de subjectes individuals –com mostra la Declaració Universal dels Drets Humans, que no reconeix els drets de cap mena de comunitat. Torbisco també refusa la possibilitat de justificar els drets col·lectius per motius d'eficiència, ja que les condicions per a la viabilitat poden canviar i per tant restar potència als drets col·lectius (fêt, el de l'eficiència, que mai no es planteja quan parlem de drets individuals). Torbisco considera que el que hem de buscar és una legitimitat dels drets col·lectius que sigui anàloga, paral·lela a la legitimitat que tenen els drets individuals. És a dir, que hi ha uns determinats drets, derivats de l'autogovern de les comunitats culturals a les quals pertanyen les persones, que són importants. I posa l'exemple de Kimlicka quan exposa que el dret a la igualtat o el dret a l'autonomia no signifiquen res sense un espai on desenvolupar la pròpia autonomia.

Jaume Vernet, catedràtic de Dret Constitucional de la Universitat Rovira i Virgili, i membre del Consell Consultiu de la Generalitat de Catalunya

La intervenció de Vernet pretén esbossar un apunt sobre els drets col·lectius intentant connectar-los amb els drets històrics i la reforma estatutària. El catedràtic presenta i defineix tres tradicions diferents. A la primera, la revolucionària francesa, l'origen dels drets

humans i de la seva reivindicació explica per què no parlem de drets col·lectius, ja que els drets s'afirmen contra l'estat, que és un ens col·lectiu. A la segona, la revolucionària americana, es fan prevaler els drets individuals però no es rebutja el reconeixement dels col·lectius. La tercera, l'europea, introdueix els drets de sobirania: considera que l'estat té la mateixa personalitat jurídica que les persones. Actualment, en un estat democràtic els drets ja no s'afirmen contra l'estat, i hi ha drets de sobirania quan es tracta d'un poder limitat. Per tant, d'una banda podem atribuir drets tant als estats com a les entitats subestatals, i de l'altra hem de tenir en compte que hi ha drets individuals que només tenen sentit si s'expressen col·lectivament.

En relació amb els drets històrics, Vernet subratlla que consten a les constitucions, i que aquestes divergeixen perquè la història de cada estat n'ha determinat els textos. Els drets històrics reconeguts constitucionalment i estatutàriament, doncs, són drets col·lectius. En aquest sentit, el catedràtic conclou fent un repàs exhaustiu de l'Estatut de Catalunya i esmentant-ne tots els apartats que fan recepció dels drets col·lectius i, en concret, dels històrics.

Col·loqui

La primera interpel·lació del públic fa referència a si amb la Constitució actual podem aspirar a recuperar la sobirania perduda amb el Decret de Nova Planta, a la qual Montgut respon detallant la solució que s'ha donat a les pretensions de Navarra de mantenir un dret històric originari. A continuació, Homs trasllada una pregunta a Torbisco sobre com s'han d'interpretar certs articles que fan referència a drets col·lectius de la Declaració Universal dels Drets Humans. La professora explica que l'opinió general és que es tracta de drets individuals, però que l'argument està condemnat al fracàs perquè l'estat modern no és neutral respecte dels béns culturals. Les dues darreres preguntes

tracten sobre la doble moral en l'existència de drets col·lectius, i sobre el lligam entre drets i obligacions –a la qual Torbisco reitera que no hi ha drets col·lectius perquè no hi

ha cap deure institucional de protegir-los. Per acabar, Colomer subratlla que abans de discutir si els drets històrics són viables hem de veure si són desitjables.

Conferència i acte de cloenda

La cloenda del Seminari va a càrrec de Jordi Pujol, president del CEJP, que resumeix la jornada i reflexiona sobre alguns punts importants. Per començar, analitza el paper de l'Estat central i l'Administració espanyola, i afirma que en ser nomenat president de la Generalitat de Catalunya va demanar que s'establís el Consell Consultiu perquè creia que als catalans els mancava gent de dret públic per defensar jurídicament els seus drets. A continuació, s'endinsa en la Revolució Francesa, que va ser d'esquerres però també molt individualista perquè va suprimir totes les col·lectivitats –amb les conseqüències tant positives com negatives d'aquest fet. Un exemple d'això és la solució que es va donar a la discriminació dels jueus, tractant-los com a ciutadans de ple dret però sense reconèixer el seu judaisme. Aquesta mentalitat portada a l'extrem ha derivat en la tendència actual, en què qualsevol entitat nacional que no coincideixi amb l'estat no existeix, i en què només es pot actuar a través de la societat civil i l'acció privada. En aquest sentit, posa exemples d'alguns polítics espanyols per als quals la comunitat autònoma només és un instrument administratiu que no representa res de substancial, i subratlla que el nostre deure és defensar que la dimensió col·lectiva de la persona és consubstancial amb l'ésser humà –és a dir, que els drets col·lectius equivalen i complementen els drets individuals.

El president cita un punt de la Declaració Universal dels Drets Humans que trenca el to individualista del text afirmant: «Tota persona té deures envers la comunitat, ja que només en aquesta li és possible el lliure i ple desenvolupament de la seva personalitat». Així doncs, els pobles no només tenen

dret a existir, sinó que han de poder oferir béns públics i serveis, identitat, sentit de pertinença i cultura a la seva gent. Malgrat que actualment la visió individualista s'hagi generalitzat a tot Europa, s'han produït alguns canvis positius en els darrers temps. En primer lloc, la reintroducció del principi de subsidiarietat, que ha suposat acceptar la necessitat, la raó de ser i l'eficàcia d'una realitat com Catalunya dins d'Espanya. En segon lloc, la definició de la Unió Europea com la Unió d'Estats, Pobles i Ciutadans. En tercer i quart lloc, la introducció a la Constitució espanyola del 1978 de les *nacionalitats* i a l'Estatut del 2006 del concepte de *drets històrics* –que per definició són col·lectius–, respectivament. Finalment, la cessió d'autonomia de Gran Bretanya a Gal·les i Escòcia. Tots aquests canvis positius, però, també han anat acompanyats d'una reacció dels estats i de la doctrina dominant –antiautònoma, anticomunitària, estatalista, individualista i centralista– que ha fet recular alguns aspectes, com en el fet que a la nova Constitució de la UE aquesta hagi derivat només en la unió d'estats i ciutadans, i en el fet que a l'estatut de Còrsega es rebutgés la inclusió de la denominació *poble cors*.

A la vista d'aquests elements, Pujol conclou que Catalunya necessita capgirar el concepte de l'estat i el ciutadà, i que aquest és un toc d'alerta que es podria resumir amb la frase «Catalunya té dret», ja que és una personalitat i un subjecte. En paraules del president, i com a conclusió: «El país necessita reforçar el seu arsenal d'idees i mirar de lluitar contra la ideologia hegemònica per a la qual no existeix més que l'individu pur i simple, això i l'estat».

---

www.jordipujol.cat

RESUMEN

«Los derechos de los pueblos: derechos individuales y derechos colectivos»

Barcelona, 8 de marzo de 2007

Aclaración

El resumen de este Seminario es obra del CEJP, por lo que los conferenciantes no se hacen responsables de su contenido. Para consultar el texto completo, visite la página: <http://www.jordipujol.cat/es/cejp/publicacions>.

Contenido

<i>Presentación del Seminario y conferencia inaugural</i>	13
<i>Mesa redonda: «Economía política del autogobierno»</i>	14
<i>Mesa redonda: «Derechos históricos y derechos colectivos»</i>	16
<i>Conferencia y acto de clausura</i>	18

El 8 de marzo de 2007, el Centre d'Estudis Jordi Pujol (CEJP) organizó el Seminario «Los derechos de los pueblos: derechos individuales y derechos colectivos» en la sede de la Fundació Antoni Tàpies de Barcelona. El punto de partida del acto, tal como expresó el coordinador, Josep M. Colomer, catedrático de Economía Política de la Universitat Pompeu Fabra, fueron las cuatro preguntas siguientes: Los derechos colectivos y los derechos históricos, en particular en Cataluña, ¿son deseables? ¿Son viables? ¿Qué legitimidad podemos otorgar a favor de los derechos colectivos que no sean incompatibles con los derechos individuales y que formen parte del ordenamiento liberal? ¿Hasta qué punto la Constitución española y el Estatuto de autonomía catalán apoyan y permiten argumentar que Cataluña también tiene derechos? A partir de estas invitaciones a la reflexión, el Seminario se planteó como un intercambio de ideas con personalidades procedentes de dos ámbitos diferentes, que aportaron un enfoque histórico y jurídico, y otro económico y politológico, respectivamente.

Colomer fue el encargado de presentar el Seminario y al primer interviniente, Enrico Spolaore, catedrático de Economía de la Tufts University. En su conferencia inaugural, titulada «El tamaño de las naciones», argumentó cuál es el tamaño óptimo de las naciones a partir de un repaso histórico desde una perspectiva económica.

A continuación se celebró la primera mesa redonda del día, «Economía política del autogobierno», que fue moderada por Colomer y tuvo la participación de Marta Reynal-Querol, investigadora de Economía en el Banco Mundial; Diego Puga, profesor de Economía de la Universitat Pompeu Fabra; y Michael Keating, catedrático de Ciencia Política del Instituto Universitario Europeo de Florencia. Reynal-Querol hizo un análisis de la viabilidad de un país pequeño en términos de inestabilidad; Puga evaluó el tamaño idóneo de un país desde un punto de vista económico, y Keating describió los tipos de autogobierno actuales para entender el vínculo entre política y economía. La segunda mesa redonda, que llevó por título «Derechos históricos y derechos colectivos», fue moderada por Francesc Homs, abogado y diputado del Parlamento de Cataluña, y tuvo como objetivo entrelazar la diagnosis económica de la primera parte de la jornada con un análisis jurídico. Los ponentes encargados de hacerlo fueron Tomàs de Montagut, catedrático de Derecho de la Universitat Pompeu Fabra; Neus Torbisco, profesora de Derecho de la London School of Economics y de la Universitat Pompeu Fabra; y Jaume Vernet, catedrático de Derecho Constitucional de la Universitat Rovira i Virgili, y miembro del Consejo Consultivo de la Generalitat de Cataluña. Montagut desarrolló una interpretación histórico-jurídica de las soluciones a las preguntas iniciales, Torbisco estudió la fuente de legitimidad de los derechos de los

pueblos como derechos colectivos desde un enfoque de la filosofía del derecho y Vernet presentó los derechos colectivos en relación con los históricos y la reforma estatutaria. Para terminar, ambas mesas redondas concluyeron con un coloquio en torno a las preguntas del público.

Finalmente, Jordi Pujol, presidente del CEJP, pronunció el discurso de clausura del Seminario, en el que insistió en la necesi-

dad de reconocer los derechos colectivos de los pueblos poniendo ejemplos prácticos y de reflexión sobre el funcionamiento de la política española, de la Revolución Francesa y de la Declaración Universal de los Derechos Humanos. El mensaje final del presidente fue que en Cataluña hay que invertir el concepto del estado y el ciudadano para combatir la doctrina hegemónica imperante.

Presentación del Seminario y conferencia inaugural

La inauguración del Seminario corre a cargo de Jordi Pujol, presidente del CEJP, y de Josep M. Colomer, catedrático de Economía Política de la Universitat Pompeu Fabra. Pujol señala que, actualmente, vivimos un liberalismo extremo –donde no existen derechos colectivos sino sólo los individuales– que no es favorable, y que hay que situarse en el terreno de la ideología y también en el de la eficiencia. Colomer repasa la estructura de la jornada y plantea una serie de preguntas en relación con los derechos.

Conferencia: «El tamaño de las naciones», Enrico Spolaore, catedrático de Economía de la Tufts University

Spolaore, coautor de la obra *The Size of Nations* (2003), presenta los aspectos que motivaron el estudio sobre el enfoque económico del tamaño de las naciones o comunidades políticas. Por una parte, la formación y desaparición de los estados soberanos siempre ha estado en el centro de la historia y, en las últimas décadas, ha protagonizado el desarrollo mundial. Como economista, el catedrático considera que las fronteras se pueden tratar con herramientas de economía política moderna y que resulta clave establecer un compromiso entre los beneficios de escala –defensa y seguridad, tamaño del mercado, seguros e internalización de externalidades– y los costes de la heterogeneidad de las preferencias –los costes políticos derivados de compartir el bien público.

En lo concerniente al tamaño óptimo de las naciones, a pesar de que filósofos como

Platón, Aristóteles y Montesquieu, y pensadores como Madison y Beccaria hayan ofrecido diferentes versiones, Spolaore cree que es aquel que maximiza la suma de las utilidades por encima del compromiso mencionado. En este sentido, se debe pensar en un tamaño equilibrado, que es diferente del óptimo y que puede proceder de un equilibrio leviatán o democrático. Los países leviatanos tienden a ser grandes y a eliminar la autonomía regional porque priorizan las rentas, mientras que los países democráticos tienden a una secesión que hace que se acerquen al tamaño óptimo y que incrementen la eficiencia. Por otro lado, se establece una correlación entre la integración económica y la desintegración política, y entre el tamaño y el crecimiento económico de un país, de manera que tanto el tamaño como la apertura afectan al rendimiento económico. La apertura es un incentivo para crear países más pequeños y, si aumentan los países pequeños, éstos tienen más incentivos para abrirse –como muestra la correlación positiva desde 1870. El tamaño nacional también tiene su correspondencia en la defensa y el comercio; de esta manera se puede avanzar hacia un equilibrio múltiple, con más conflicto, menos comercio y grandes naciones, o con menos conflicto, más comercio y naciones pequeñas. Como resumen, el ponente afirma que los países grandes y la centralización se asocian a los sistemas dictatoriales, al proteccionismo y a las guerras, y los países pequeños y la descentralización, a la democracia, el comercio libre y la paz.

Turno de preguntas

Durante el turno de preguntas, Spolaore elabora la cuestión de la redistribución y su impacto en la heterogeneidad y el tamaño nacional, y como respuesta a la pregunta de Neus Torbisco sobre cómo conceder la redistribución desde la

perspectiva del cosmopolita, comparte una serie de reflexiones con el público. Finalmente, afirma que en la Unión Europea hay un déficit democrático y mucha democracia descentralizada, y que los problemas polares son que el equilibrio leviatán no permite la pequeña escala y que la pluralidad no permite llegar a la gran escala.

Mesa redonda: «Economía política del autogobierno»

Josep M. Colomer, catedrático de Economía Política de la Universitat Pompeu Fabra, moderador de esta primera mesa, que inicia presentando a los ponentes: Marta Reynal-Querol, investigadora de Economía en el Banco Mundial; Diego Puga, profesor de Economía de la Universitat Pompeu Fabra; y Michael Keating, catedrático de Ciencia Política del Instituto Universitario Europeo de Florencia.

Marta Reynal-Querol, investigadora de Economía en el Banco Mundial

Reynal-Querol apunta que su intervención intentará responder a si es viable un país pequeño, adoptando un punto de vista novedoso basado en la búsqueda de las causas que hacen que un país no sea viable en términos de inestabilidad, es decir, los factores que hacen que puedan surgir conflictos. Para que un país entre en guerra hacen falta tres ingredientes: un origen –un choque aleatorio–, un mecanismo de propagación –desavenencias sociales– y un mecanismo de duración –la financiación–, por lo tanto, habría que crear tres tipos de políticas de acuerdo. Ahora bien, teniendo en cuenta que los choques son inevitables y que siempre hay alguien dispuesto a financiar una guerra, la única solución permanente son políticas que paren los mecanismos de propagación, que son las divisiones étnicas y las instituciones.

Por una parte, los estudios demuestran que hay una relación negativa entre la diversidad étnica y el desarrollo económico, ya que la fragmentación étnica hace aumentar la conflictividad y, por lo tanto, afecta negativamente a la

inversión y propicia el oportunismo económico. Aun así, la polarización crea un mayor número de posibilidades de conflicto armado que la división: las sociedades divididas tienen problemas para crecer económicamente, pero son más pacíficas. De esta manera, la polarización étnica es un mecanismo de propagación importante y las instituciones son una vía para reducir el potencial de conflictividad. Por otro lado, cuando pensamos en los acuerdos institucionales para prevenir guerras civiles y recurrimos a la democracia, debemos recordar que los países parcialmente democráticos o en transición son los que más conflictos sufren, porque dejan a las minorías fuera del proceso de decisión política y tienen grupos concentrados geográficamente. En consecuencia, el grado de descentralización y la capacidad de evitar la exclusión política –con un sistema proporcional y con *checks and balances*– son elementos que pueden reducir las probabilidades de conflicto. Reynal-Querol afirma que un país pequeño será más homogéneo y tendrá una menor probabilidad de sufrir inestabilidad social, y que desde el punto de vista institucional los sistemas que protegen de la violencia son los más descentralizados. Finalmente, señala que un ejemplo de país democrático, con altos niveles de inclusión y niveles de descentralización, que no ha conseguido eliminar la violencia entre los grupos étnicos concentrados geográficamente es España.

Diego Puga, profesor de Economía de la Universitat Pompeu Fabra

La constatación inicial de Puga es que el tamaño óptimo y de equilibrio de las

naciones se sitúa entre un elemento positivo –que las naciones más pequeñas suelen tener preferencias homogéneas– y uno negativo –que suelen perder ventajas derivadas de las economías de escala. Asimismo, hay dos aspectos que dificultan que un país pequeño pueda abastecerse con eficiencia: que debe producir todo lo que consume y que la producción de bienes está sujeta a las economías de escala. Por lo tanto, la integración comercial reduce el coste de tener una nación pequeña, pero también consigue que aumente el *efecto del tamaño de mercado*, de manera que este es cada vez más importante, pero está desligado del tamaño geográfico del país.

Actualmente, la integración comercial se caracteriza por producirse en bloques y mantener barreras al comercio entre ellos, por no haber permitido que los países en vías de desarrollo accedieran a los mercados ricos y por tener barreras comerciales efectivas muy importantes. La disminución de barreras, aunque escasa, ha afectado al grado de homogeneidad de preferencias y al de especialización económica, que permite aprovechar la ventaja comparativa, las economías de escala y las *economías de aglomeración*, aunque la homogeneidad productiva también tiene costes porque elimina la garantía de la diversificación sectorial y hace caer la innovación.

En resumen, tanto la heterogeneidad como la homogeneidad excesiva tienen sus costes. En lo concerniente a la viabilidad de la redistribución, hay que tener en cuenta que la necesidad de redistribución depende de la desigualdad regional, que a su vez está relacionada con el grado de integración regional y con la calidad de las infraestructuras. En la Unión Europea se ha producido una disminución de las desigualdades de renta entre los estados miembros, pero han aumentado las desigualdades regionales dentro de cada estado y cada vez hay más diferencias en las tasas de desocupación entre las regiones distantes de un mismo estado y menos entre las regiones vecinas de estados diferentes.

Michael Keating, catedrático de Ciencia Política del IUE de Florencia

La intervención de Keating se centra en los diferentes tipos de autogobierno actuales –el constitucional y el económico– para observar la estrecha relación que hay entre los aspectos políticos y los económicos. El modelo tradicional europeo se basa en una economía nacional, del estado soberano, con una economía, un sistema político, una cultura y unas instituciones con las mismas fronteras, y la política de desarrollo regional consistiría en integrar, habiendo creado un gran mercado en Europa, todos los territorios dentro de un marco nacional estatal de mercados. A pesar de que los estados piensan que la integración económica territorial puede fortalecer la identidad nacional y europea, en realidad no se tienen las coincidencias políticas, económicas y sociales necesarias para crearla. Buena muestra de ello es la desterritorialización que se ha llevado a cabo, que ha hecho que se desvinculara la producción, la vida social y la política de su base territorial, y la reterritorialización. Hoy en día, lo que explica el éxito de unos territorios y el fracaso de otros es la capacidad de una región de combinar cooperación y competencia.

La política de desarrollo regional actual está descentralizada y eso ha hecho que la región se construya como un sistema productivo. En este proceso, las unidades pequeñas tienen unas ventajas significativas que les permiten gestionar la economía a escala regional. La cohesión social es otro elemento destacable, porque la competencia regional suele hacer que aumenten las desigualdades y eso amenaza los proyectos de desarrollo regional. En cuanto a los elementos que explican el éxito de los proyectos, están las instituciones de autogobierno, la sociedad civil, la capacidad para actuar en las nuevas redes políticas del mercado –la *paradiplomacia*– y la identidad territorial.

Coloquio

El coloquio de esta primera mesa redonda consiste en dos únicas preguntas de Colomer a

Reynal-Querol: la primera sobre la adecuación de Cataluña como marco de investigación y la

segunda sobre el papel de la enseñanza y la cultura en la prevención de los conflictos.

Mesa redonda: «Derechos históricos y derechos colectivos»

Francesc Homs, abogado y diputado del Parlamento de Cataluña, es el encargado de moderar esta segunda mesa redonda, que cuenta con la participación de Tomàs de Montagut, catedrático de Derecho de la Universitat Pompeu Fabra; Neus Torbisco, profesora de Derecho de la London School of Economics y de la Universitat Pompeu Fabra; y Jaume Vernet, catedrático de Derecho Constitucional de la Universitat Rovira i Virgili, y miembro del Consejo Consultivo de la Generalitat de Cataluña.

Tomàs de Montagut, catedrático de Derecho de la Universitat Pompeu Fabra

El ponente estructura su intervención en torno a tres preguntas. En cuanto a la primera pregunta, «¿Los derechos históricos de nacidos como Cataluña son permanentes?», la respuesta es paradójica, ya que estos derechos tienen dos niveles: uno en potencia o virtual –y, por lo tanto, son permanentes–, y uno real o en acto –que cambian en función de la comunidad y de su uso. La segunda pregunta, «¿Hay hoy en día mejores o peores oportunidades que en períodos pasados para el ejercicio de los derechos históricos al autogobierno?», lleva a Montagut a dar un repaso histórico. En la Europa medieval existía el derecho común (*ius commune*) y el derecho propio (*ius proprium*). Antes de la supresión del derecho público de Cataluña (1716) había una constitución política propia que permitía el ejercicio de los derechos históricos al autogobierno de una forma plenaria. Posteriormente, hay un derecho español común que se postula como un derecho general y unos derechos históricos que se ven desde este derecho español común como excepciones que deben ser interpretadas restrictivamente. Actualmente hay que optar por la vía política de formación de consenso respecto de la interpretación extensiva de los derechos his-

tóricos, poniendo en valor la concepción histórica de las *Españas*. En lo concerniente a la tercera pregunta, «Como alternativa a la legitimación tradicionalista histórica de las minorías culturales dentro de los grandes estados, ¿existe una legitimación individualista y liberal de los derechos colectivos?», hay diferentes concepciones del derecho, desde la basada en los derechos individuales, fruto de la Revolución Francesa, a la más historicista donde el derecho es una síntesis de normas y de organización basadas en unas particularidades históricas. Una visión institucionalista del derecho legitima la existencia de los derechos colectivos porque precisamente la existencia del derecho público es lo que permite garantizar la observancia de la práctica de los derechos individuales.

Finalmente, Montagut trata el reconocimiento de los derechos históricos en la Constitución española y en los estatutos, y subraya que el Estatuto de Autonomía de Cataluña es también, en cierta medida, norma de rango constitucional, ya que la Constitución reconoce y ampara en potencia los derechos históricos de los territorios forales, que en Cataluña se basa en sus *Constitucions* y que son equivalentes a los fueros en otros territorios hispánicos.

Neus Torbisco, profesora de Derecho de la London School of Economics y de la Universitat Pompeu Fabra

El discurso de Torbisco se basa en el intento de demostrar que, en esencia, los derechos de los pueblos se deberían justificar como derechos humanos de carácter colectivo, cuya legitimidad puede ampararse en los mismos argumentos liberales e igualitaristas que justifican los derechos individuales que todos hemos asumido como parte esencial de las constituciones de los estados democráticos actuales.

Torbisco considera que el principal problema de entender que detrás de la afirmación del autogobierno de las minorías nacionales se encuentra el reconocimiento de los derechos históricos es que esta categoría conceptual es muy controvertida. Por ejemplo, el profesor Laporta sostiene que, según la Constitución, el discurso de los derechos históricos es, en el fondo, un discurso incompatible con la tradición racionalista que caracteriza al constitucionalismo moderno. Así, pues, y según él, los derechos colectivos no existen porque el derecho es un instrumento de creación por parte de sujetos individuales –como muestra la Declaración Universal de los Derechos Humanos, que no reconoce los derechos de ningún tipo de comunidad.

Torbisco también rechaza la posibilidad de justificar los derechos colectivos por motivos de eficiencia, ya que las condiciones para la viabilidad pueden cambiar y por lo tanto restar potencia a los derechos colectivos (hecho, el de la eficiencia, que nunca se plantea cuando hablamos de derechos individuales). Torbisco considera que lo que debemos buscar es una legitimidad de los derechos colectivos que sea análoga, paralela a la legitimidad que tienen los derechos individuales. Es decir, que hay unos determinados derechos, derivados del autogobierno de las comunidades culturales a las que pertenecen las personas, que son importantes. Y pone el ejemplo de Kimlicka cuando expone que el derecho a la igualdad o el derecho a la autonomía no significan nada sin un espacio donde desarrollar la propia autonomía.

Jaume Vernet, catedrático de Derecho Constitucional de la Universitat Rovira i Virgili, y miembro del Consejo Consultivo de la Generalitat de Cataluña

La intervención de Vernet pretende esbozar un apunte sobre los derechos colectivos intentando conectarlos con los derechos históricos y la reforma estatutaria. El catedrático presenta y define tres tradiciones diferentes. En la primera, la revolucionaria francesa, el origen de los derechos humanos y de su reivindicación explica por qué no hablamos de derechos co-

lectivos, ya que los derechos se afirman contra el estado, que es un ente colectivo. En la segunda, la revolucionaria americana, se hacen prevaler los derechos individuales, pero no se rechaza el reconocimiento de los colectivos. La tercera, la europea, introduce los derechos de soberanía, es decir, considera que el estado tiene la misma personalidad jurídica que las personas. Actualmente, en un estado democrático los derechos ya no se afirman contra el estado, y hay derechos de soberanía cuando se trata de un poder limitado. Por lo tanto, por una parte podemos atribuir derechos tanto a los estados como a las entidades subestatales, y por otra debemos tener en cuenta que hay derechos individuales que sólo tienen sentido si se expresan colectivamente.

En relación con los derechos históricos, Vernet subraya que constan en las constituciones y que estas divergen porque la historia de cada estado ha determinado los textos. Los derechos históricos reconocidos constitucional y estatutariamente son derechos colectivos. En este sentido, el catedrático concluye dando un repaso exhaustivo del Estatuto de Cataluña y mencionando todos los apartados que receptionan los derechos colectivos y, en concreto, los históricos.

Coloquio

La primera interpelación del público hace referencia a sí, con la Constitución actual, podemos aspirar a recuperar la soberanía perdida con el Decreto de Nueva Planta, a la que Montagut responde detallando la solución que se ha dado a las pretensiones de Navarra de mantener un derecho histórico originario. A continuación, Homs traslada una pregunta a Torbisco sobre cómo se deben interpretar ciertos artículos que hacen referencia a los derechos colectivos de la Declaración Universal de los Derechos Humanos. La profesora explica que la opinión general es que se trata de derechos individuales, pero que el argumento está condenado al fracaso porque el estado moderno no es neutral en cuanto a los bienes culturales. Las dos últimas preguntas tratan sobre la doble

moral en la existencia de derechos colectivos, y sobre el vínculo entre derechos y obligaciones –a la que Torbisco reitera que no hay derechos colectivos porque no hay ningún deber institu-

cional de protegerlos. Para terminar, Colomer subraya que, antes de discutir si los derechos históricos son viables, tenemos que ver si son deseables.

Conferencia y acto de clausura

La conclusión del Seminario corre a cargo de Jordi Pujol, presidente del CEJP, que resume la jornada y reflexiona sobre algunos puntos importantes. Para empezar, analiza el papel del Estado central y de la Administración española, y afirma que al ser nombrado presidente de la Generalitat de Cataluña pidió que se estableciese el Consell Consultiu porque creía que a los catalanes les faltaba gente de derecho público para defender jurídicamente sus derechos. A continuación, se adentra en la Revolución Francesa, que fue de izquierdas pero también muy individualista porque suprimió todas las colectividades –con las consecuencias tanto positivas como negativas de este hecho. Un ejemplo de ello es la solución que se dio a la discriminación de los judíos, tratándolos como ciudadanos de pleno derecho pero sin reconocer su judaísmo. Esta mentalidad llevada al extremo ha derivado en la tendencia actual, en la que cualquier entidad nacional que no coincida con el estado no existe, y en la que sólo se puede actuar a través de la sociedad civil y la acción privada. En este sentido, pone ejemplos de algunos políticos españoles para quienes la comunidad autónoma no es más que un instrumento administrativo que no representa nada sustancial, y subraya que nuestro deber es defender que la dimensión colectiva de la persona es consustancial al ser humano –es decir, que los derechos colectivos equivalen y complementan los derechos individuales.

El presidente cita un punto de la Declaración Universal de los Derechos Humanos que rompe el tono individualista del texto al afirmar: «Toda persona tiene deberes hacia la comunidad, ya que sólo en ella le es posible el libre y pleno desarrollo de su personalidad». De esta manera, los pueblos no sólo tienen derecho a existir, sino que deben poder ofrecer a su gen-

te bienes públicos y servicios, identidad, sentido de pertenencia y cultura. Aunque actualmente la visión individualista se haya generalizado por toda Europa, se han producido algunos cambios positivos en los últimos tiempos. En primer lugar, la reintroducción del principio de subsidiariedad, que ha supuesto aceptar la necesidad, la razón de ser y la eficacia de una realidad como Cataluña dentro de España. En segundo lugar, la definición de la Unión Europea como la unión de estados, pueblos y ciudadanos. En tercer y cuarto lugar, la introducción en la Constitución española de 1978 de las *nacionalidades* y en el Estatuto de 2006 del concepto de *derechos históricos* –que, por definición, son colectivos–, respectivamente. Finalmente, la cesión de autonomía de Gran Bretaña a Gales y Escocia. Todos estos cambios positivos, sin embargo, también han ido acompañados de una reacción de los estados y de la doctrina dominante –antiautonomía, anticomunitaria, estatalista, individualista y centralista– que ha hecho que se recule en algunos aspectos, como en el hecho de que en la nueva Constitución de la UE, esta haya derivado sólo en la unión de estados y ciudadanos, y en el hecho de que en el estatuto de Córcega se rechazara la inclusión de la denominación *pueblo corso*.

A la vista de estos elementos, Pujol concluye que Cataluña necesita invertir el concepto del estado y el ciudadano, y que este es un toque de alerta que se podría resumir con la frase «Cataluña tiene derecho», ya que es una personalidad y un sujeto. En palabras del presidente, y como conclusión: «El país necesita reforzar su arsenal de ideas e intentar luchar contra la ideología hegemónica para la que sólo existe el individuo puro y simple, eso y el estado».

■

SUMMARY

The Rights of Peoples: Individual Rights and Collective Rights

Barcelona, 8th March 2007

Clarification

The summary of this Seminar has been produced by CEJP and the speakers are therefore not liable for the contents. To see the full text, please visit <http://www.jordipujol.cat/ca/cejp/publicacions>.

Contents

<i>Introduction to the Seminar and Opening Address</i>	21
<i>Round Table: “Political Economics of Self-Government”</i>	22
<i>Round Table: “Historical Rights and Collective Rights”</i>	24
<i>Closing Address and Closing Act</i>	26

On 8th March 2007, the Centre d'Estudis Jordi Pujol (CEJP) organised the Seminar entitled “The Rights of Peoples: Individual Rights and Collective Rights” at the Antoni Tàpies Foundation in Barcelona. The point of departure for this debate, as stated by its coordinator, Josep M. Colomer, Professor of Political Economics at the University Pompeu Fabra, was centred on the following four questions: Are collective rights and historical rights desirable, in particular in Catalonia? Are they viable? How legitimate are collective rights when they are incompatible with individual rights and form part of a liberal regime? And, to what extent do the Spanish Constitution and the Catalan Statute of Autonomy support and allow us to argue that Catalonia also has rights? Inviting people to reflect on these issues, the Seminar took shape through an exchange of ideas between figures from two very different areas, providing both an historical and legal perspective as well as an economic and political point of view.

Colomer took the floor and introduced the Seminar and the first speaker, Enrico Spolaore, Professor of Economics at Tufts University. In the opening address, entitled “The Size of Nations”, Spolaore argued that there was an optimum size for nations, based on both an historical review and an economic perspective.

The first round table of the Seminar, “Political Economics of Self-Government”, was then

held, chaired by Colomer and with the participation of Marta Reynal-Querol, economics researcher at the World Bank; Diego Puga, Lecturer in Economics at the University Pompeu Fabra; and Michael Keating, Professor of Political Science at the European University Institute in Florence. Reynal-Querol analysed the feasibility of small countries in terms of their instability, while Puga postulated the ideal size of a country based on an economic point of view, and Keating described current types of self-government in order to understand the connection between politics and economics. The second round table, entitled “Historical Rights and Collective Rights”, was chaired by Francesc Homs, a lawyer and member of the Catalan Parliament, and attempted to interrelate the economic diagnosis of the first part of the Seminar with a legal analysis. The speakers responsible for this analysis were Tomàs de Montagut, Professor of Law at the University Pompeu Fabra; Neus Torbisco, Lecturer in Law at the London School of Economics and the University Pompeu Fabra; and Jaume Vernet, Professor of Constitutional Law at the University Rovira i Virgili, and member of the Advisory Council of the Generalitat of Catalonia. Montagut presented an historical and legal interpretation of answers to the initial questions, while Torbisco examined the source of legitimacy for the rights of peoples as collective rights, focusing on the philosophy of rights,

and Vernet spoke of collective rights in relation to historical rights and statutory reform. To conclude the Seminar, both round tables finalised with a discussion in which questions were invited from the audience.

Finally, Jordi Pujol, President of the CEJP, gave the Seminar's closing address, insisting on the need to recognise the collective rights

of peoples and providing practical and thought-provoking examples, with reference to the French Revolution and the Universal Declaration of Human Rights, of how Spanish politics functions. The president's final message was that Catalonia needs to overturn the concept of state and citizenship in order to combat the ruling hegemonic doctrine.

Introduction to the Seminar and Opening Address

The Seminar was opened by Jordi Pujol, President of the CEJP, and by Josep M. Colomer, Professor of Political Economics at the University Pompeu Fabra. Pujol stated that we are currently undergoing an unfavourable period of extreme liberalism, where only individual, and not collective, rights exist, and that we need to position ourselves within the territory of ideology and also of efficiency. Colomer explained how the Seminar would be organised and then posed a series of questions regarding rights.

Opening Address: "The Size of Nations", Enrico Spolaore, Professor of Economics at Tufts University

Spolaore, co-author of *The Size of Nations* (2003), presented the aspects that had led to a study into the economic focus of the size of nations or political communities. On the one hand, the formation and disappearance of sovereign states has always been at the core of history and has, over the last few decades, taken a leading role in world development. As an economist, the professor believes that borders can be managed using modern political and economic instruments, and that it is vital to establish a compromise between the benefits of scale (defence and security, market size, social assistance or the internationalisation of externalities) and the costs entailed in the heterogeneity of preferences (the political cost of sharing public assets).

With regard to the optimum size of nations, although philosophers such as Plato, Aristotle

or Montesquieu and thinkers such as Madison or Beccaria have all proposed different versions, Spolaore believes that an optimum size is one that maximises the total benefits above and beyond the aforementioned compromise. We must, therefore, think of a balanced size that is different from an optimum size and might come from a Leviathan or democratic balance. Leviathan countries tend to be large and to eliminate regional autonomy in order to prioritise returns, while democratic countries tend towards secession, bringing them closer to optimum size and increasing efficiency. However, on the other hand, there is also a correlation between economic integration and political disintegration and between a country's size and its economic growth, so that economic performance is affected by both a country's size and how open it is. The process of opening up a country acts as an incentive to create smaller countries and, if the number of small countries increases, then these have a greater incentive to become open, as shown by the positive correlation since the 1870s. The size of a nation is also related to defence and trade and, along these lines, we can progress towards a manifold equilibrium, where large countries mean more conflict and less trade, while small countries mean less conflict and more trade. In short, the speaker stated that large countries and centralisation are associated with dictatorial systems, protectionism and war, while small countries are associated with decentralisation, democracy, free trade and peace.

Questions

In answer to the first question, Spolaore elaborated on the issue of redistribution and its impact on the heterogeneity and size of nations, and then, in answer to a question posed by Neus Torbisco on how to allow redistribution from a cosmopolitan perspective, he

shared a number of considerations with the audience. Finally he stated that in the European Union there is a certain democratic deficit and a highly decentralised democracy, but that the problems inherent in the two poles are that Leviathan balance does not allow for the achievement of the small scale while plurality does not allow for that of the large scale.

Round Table: "The Political Economics of Self-Government"

Josep M. Colomer, Professor of Political Economics at the University Pompeu Fabra, chaired this first round table of the Seminar, starting off with an introduction of the participants: Marta Reynal-Querol, economics researcher at the World Bank; Diego Puga, Lecturer in Economics at the University Pompeu Fabra, and Michael Keating, Professor of Political Science at the European University Institute in Florence.

Marta Reynal-Querol, Economics Researcher at the World Bank

Reynal-Querol stated that in her talk she would attempt to answer the question of the viability of small countries, by adopting a new point of view, based on investigating the reasons why a small country is unviable in terms of instability, i.e. the factors that might cause a country to suffer from conflict. Three ingredients are required for a country to enter into war: an origin (a random shock), a mechanism to propagate this situation (social friction) or a mechanism to ensure it lasts (funding). Consequently, three kinds of policies need to be created, in line with these three factors. However, taking into account the fact that shocks are inevitable and that there will always be someone ready to finance a war, the only permanent solution are policies that can stop the mechanisms that propagate this situation, namely ethnic divisions and institutions.

On the one hand, studies show that there is a negative relationship between ethnic diversi-

ty and economic development, insofar as ethnic fragmentation increases the potential for conflict and therefore restricts investment and encourages economic opportunism. Polarisation, nevertheless, creates more possibilities for armed conflict than division does: divided societies find it difficult to grow in economic terms but are more peaceful, which means that ethnic polarisation is a significant mechanism of propagation, while institutions are a means of reducing the potential for conflict. On the other hand, when we consider institutional agreements to prevent civil wars and resort to democracy, we must remember that it is precisely partially democratic countries, or those in transition, that suffer the most from conflicts, because they tend to leave minorities out of their decision-making process and because such groups are geographically concentrated. Consequently, the degree of decentralisation and the capacity to avoid political exclusion, through a proportional system that includes checks and balances, are elements that can reduce potential conflict. Reynal-Querol stated that small countries will be more homogeneous and less likely to suffer from social instability and that, from an institutional point of view, the systems that protect people from violence are those that are most decentralised. Finally, she also stated that Spain is an example of a democratic country with high levels of inclusion and decentralisation that has not managed to eliminate violence between its geographically concentrated ethnic groups.

**Diego Puga, Lecturer in Economics
at the University Pompeu Fabra**

Puga's opening claim was that the optimum size and balance of nations is to be found somewhere between a positive element, namely that smaller nations usually have homogeneous preferences, and a negative element, namely that they usually lose out on the advantages of economies of scale. However, there are two aspects that make it difficult for a small country to efficiently provide for itself: the fact that it has to produce all that it consumes and that the production of goods is subject to economies of scale. Therefore, commercial integration reduces the cost of having a small nation but it also increases the *market size effect*, which means that this becomes increasingly more important, while being disconnected from the geographical size of the country. Currently, commercial integration is characterised by different trading blocks or groups, where developing countries are excluded from the markets of the rich and there are extensive and effective trade barriers. A reduction in barriers, though small, has affected the degree of homogeneity of preferences and of economic specialisation, allowing advantage to be taken of competitive edge, economies of scale and economies of agglomeration. Productive homogeneity, however, also entails a cost insofar as it eliminates the guarantee of sector diversification and reduces innovation. In short, both excessive heterogeneity and excessive homogeneity entail costs. With regard to the viability of redistribution, we must bear in mind that the need to redistribute depends on regional inequality, which in turn is related to the degree of regional integration and the quality of infrastructures. In the European Union there has been a reduction in inequalities of income among member states, while regional inequalities within each state have increased, and there are increasingly greater differences in terms of unemployment rates between distant regions within the same state, yet fewer differences between different neighbouring states.

**Michael Keating, Professor of Political
Science at the European University
Institute in Florence**

Keating's talk focused on the different kinds of present day self-government, namely constitutional and economic, in order to observe the close relationship between political and economic aspects. The traditional European model is based on the national economy of a sovereign state, where the economy, political system, culture and institutions are all within the same borders and regional development policy consists of integrating all of the territories within a national state framework of markets, leading to the creation of a large European market. Although states believe that territorial economic integration can strengthen national and European identity, in fact the political, economic and social coincidences for this to occur do not exist. A good example of this is the *detritorialisation* that has taken place, separating production, social life and politics from their territorial base, and also *reterritorialisation*. Nowadays, the factors that result in success for some territories and failure for others are a particular region's capacity to combine cooperation and competition.

Current regional development policy is decentralised and this means that a region is defined as a production system. In this process, small units have significant advantages that allow them to manage their economy at a regional level. Social cohesion is another notable element, because regional competition usually increases inequality and this threatens plans for regional development. With regard to the elements that lie behind a project's success, these are institutions of self-government, civil society, the capacity to act within the new political networks of the market –*paradiplomacy*– and territorial identity.

Debate

The debate with regard to this first round table consisted of two questions that Colomer

asked Reynal-Querol: the first concerning the adaptation of the Catalan Principality as a re-

search framework, and the second on the role of education and culture in preventing conflict.

Round Table: “Historical Rights and Collective Rights”

Francesc Homs, a lawyer and member of the Catalan Parliament, chaired this second round table, with the participation of Tomàs de Montagut, Professor of Law at the University Pompeu Fabra; Neus Torbisco, Lecturer in Law at the London School of Economics and the University Pompeu Fabra; and Jaume Vernet, Professor of Constitutional Law at the University Rovira i Virgili and member of the Advisory Council of the Generalitat of Catalonia.

Tomàs de Montagut, Professor of Law at the University Pompeu Fabra

De Montagut based his talk on three questions, the first of which was: “Are the historical rights of nations such as Catalonia permanent?” The answer is paradoxical, as such rights are on two levels: one potential, or virtual, and therefore permanent, and one real, or actual, that changes depending on the community and how the rights are used. The second question, “Today, are the opportunities better or worse than they were in the past, in terms of exercising the historical rights of self-government?”, led Montagut to a historical reflection. In medieval Europe there was common law (*ius commune*) and customary law (*ius proprium*). Before *ius proprium* was suppressed (1716), Catalonia had its own political constitution that allowed the historical rights of self-government to be exercised in a plenary form. Afterwards, there was the Spanish *ius commune*, proposed as a general right, and historical rights, which were seen, from the point of view of this Spanish *ius commune*, as exceptions that had to be interpreted restrictively. Currently it is necessary to opt for the political means of forming consensus with regard to the extensive interpretation of historical rights, stressing the historical conception of the different

Spains. With regard to the third question, “Can collective rights be legitimised in individual and liberal terms as an alternative to the historical traditionalist legitimacy of cultural minorities within large states?”, there are a number of legal concepts, based either on the view of individual rights that resulted from the French Revolution, or a more historical view, in which law is a synthesis of rules and organisation based on certain historical particularities. An institutionalist view of law legitimises the existence of collective rights because it is precisely the existence of public law that ensures that the practice of individual rights can be observed.

Finally, Montagut also dealt with the recognition of historical rights in the Spanish Constitution and its statutes emphasising that, to a certain extent, the Statute of Autonomy of Catalonia also regulates at a constitutional level, as the Constitution recognises, potentially protecting the historical rights of *foral* territories, which in Catalonia is based on its *Constitucions* and which are equivalent to the *furs* in other Hispanic territories.

Neus Torbisco, Law Lecturer at the London School of Economics and the University Pompeu Fabra

Torbisco’s talk was centred on an attempt to show that, in essence, the rights of peoples must be justified, as must human rights of a collective nature, the legitimacy of which can draw on the same liberal and egalitarian arguments that justify individual rights, which we have all taken on board as an essential part of the constitutions of present-day democratic states. She believes that the main problem in understanding the fact that behind the affirmations of self-government by national minorities there lies a recognition of historical rights is that these

conceptual category is highly controversial. For example, Professor Laporta maintains that, according to the Constitution, the discourse of historical rights is basically incompatible with the rationalist tradition that characterises modern constitutionalism. Consequently, and according to Laporta, collective rights do not exist because a right is an instrument for creation on the part of individual subjects, as shown by the Universal Declaration of Human Rights, which does not recognise the rights of any kind of community. Torbisco also rejects the possibility of justifying collective rights for reasons of efficiency, as the conditions for viability can change and therefore weaken collective rights (moreover, efficiency is never dealt with when we talk about individual rights). Torbisco believes that we must attempt to legitimise collective rights by a means that is analogous and parallel to the legitimacy of individual rights. In other words, that there are certain specific rights, resulting from the self-government of the cultural communities that people belong to, which are important. She presents the example of Kimlicka when explaining that the right to equality or the right to autonomy mean nothing without the possibility to develop autonomy *per se*.

Jaume Vernet, Professor of Constitutional Law at the University Rovira i Virgili and member of the Advisory Council of the Generalitat of Catalonia

In his talk Vernet attempted to outline collective rights by connecting them with historical rights and statutory reform. The Professor presented and defined three different traditions. The first, the French revolutionary tradition, which was the origin of human rights and of the demands for those rights, explains why we do not talk of collective rights, since rights are demanded of the state, which itself is a collective body. In the second, the American revolutionary tradition, in which individual rights are emphasised although the acknowl-

edgement of collective rights is not rejected. The third tradition, the European tradition, introduces sovereign rights, i.e. it considers that the state has the same legal personality as people do. Currently, in democratic states, rights are no longer demanded of the state and there are sovereign rights when power is limited. Thus, on the one hand, we can attribute rights to both states and sub-state bodies while, on the other hand, we must remember that there are individual rights that only make sense when expressed collectively.

With regard to historical rights, Vernet emphasised the fact that these are present in constitutions and that they differ because the history of each state determines the constitutional text. Constitutionally and statutorily recognised rights are therefore collective rights. In this respect he concluded by providing a thorough review of the Statute of Autonomy of Catalonia, mentioning all of the sections that concern collective rights and, specifically, with regard to historical rights.

Debate

The first contribution from the audience concerned whether, on the basis of the present Constitution, we can ever aspire to regain the sovereignty that was lost through the *Decret de Nova Planta*, to which Montagut replied by detailing the solution that has been given to Navarre's attempts to preserve its original historical right. Homs then passed on a question to Torbisco on how certain articles should be interpreted that refer to collective rights in the Universal Declaration of Human Rights. Torbisco then explained that the general opinion was that these were individual rights but that this argument is condemned to failure because the modern state does not have a neutral position with regard to cultural assets. The last two questions dealt with the dual morality inherent in the existence of collective rights and the relationship between rights and duties, to which Torbisco repeated that there are no collective rights because there is no institutional

duty to protect them. Finally, Colomer underlined that, before discussing whether or not

historical rights are viable, we must first determine whether they are desirable.

Closing Address and Closing Act

The Seminar's closing address was given by Jordi Pujol, President of the CEJP, who provided a summary of the day's discussions and highlighted some of the most important points. First of all he analysed the role of the central state and the Spanish administration and said that, on being appointed President of the Generalitat of Catalonia, he asked for the Advisory Council to be set up because he believed that Catalans needed people who were well versed in public law to legally defend their rights. He then moved on to the French Revolution, which had taken place among the political left but was also highly individualistic because it suppressed all collectives, with both positive and negative consequences. An example of this is the solution provided for the discrimination of Jews, treating them as citizens with full rights but without recognising their Judaism. Taken to the extreme, this approach has led to the current trend, in which any national body that does not coincide with the state ceases to exist, and in which one can only act through civil society or via private action. In this respect, the President gave examples of some Spanish politicians for whom the autonomous community is merely an administrative instrument, without any substantial representative capacity, and stressed that our duty is to defend the fact that a person's collective dimension is consubstantial to that of a human being, i.e. that collective rights are equivalent to and a complement to individual rights.

President Pujol then quoted from the Universal Declaration of Human Rights, from a passage that breaks with the individualist tone of the main text, stating, "Everyone has duties to the community in which alone the free and full development of his personality is possible".

So peoples do not only have the right to exist but must also be able to offer individuals public assets and services, identity, a sense of belonging and culture. Although the individualistic viewpoint currently holds sway over Europe as a whole, there have recently been some positive changes. First of all we have the reintroduction of the principle of subsidiarity, entailing an acceptance the need for, the *raison d'être* and effectiveness of a situation such as that of Catalonia in Spain. Secondly we have the definition of the European Union as a Union of States, Peoples and Citizens and, third and fourthly, the inclusion of *nationalities* in the 1978 Spanish Constitution and of the concept of *historical rights* in the 2006 Statute of Autonomy of Catalonia, these being by definition collective rights. And finally, in Great Britain there has been a devolution of powers to Wales and Scotland. All of these positive changes, however, have also been accompanied by a reaction from the states and the dominant doctrine, which is anti-autonomy, anti-community, state-based, individualistic and centrist. This has led to a retreat in certain areas, such as the fact that the new EU Constitution only refers to a union of states and citizens, and the fact that the Statute of Corsica refuses to include any reference to "the Corsican people".

In view of this, Pujol concluded that Catalonia needs to overturn the concept of state and citizen, and that this is a wake-up call that could be summarised by the phrase "Catalonia has rights", because it is a personality and a subject. In President Pujol's closing words, "the country needs to reinforce its arsenal of ideas and to be prepared to fight against the hegemonic ideology, for which only the individual exists, pure and simple, that and the state". ■

www.jordipujol.cat